

LINGVISTICĂ GENERALĂ

DESPRE LEGĂTURA DINTRE LIMBĂ ȘI GÎNDIRE

DE
FINUȚA ASAN

Articolul de față își propune să sintetizeze rezultatele la care au ajuns lingviștii, filozofii și psihologii sovietici ¹ în cercetarea raportului dintre limbă și gândire.

Pentru ca problemele discutate să fie cât mai accesibile publicului nostru larg de cititori, vom căuta să exemplificăm, acolo unde va fi posibil, cu material din limba română.

Problema legăturii dintre limbă și gândire este o problemă străveche; ea a atras atenția multor gânditori din antichitate și pînă astăzi. Răspunsurile care s-au dat întrebărilor: ce e gândirea, ce e limba, cum au apărut ele, ce legătură există între una și cealaltă, ilustrează în mod viu istoria luptei dintre materialism și idealism.

¹ Ne referim în special la:

G. F. Alexándrov, I. V. Stalin despre limbă ca fenomen social, Moscova, 1952.

N. Antonov, Despre legătura indisolubilă dintre gândire și limbă în « Bolșevik », 1952, nr. 15.

A. V. Vostrikov, Clasicii marxism-leninismului despre legătura dintre limbă și gândire în « Voprosi filozofii », 1952, nr. 3.

N. A. Kondrașov și A. G. Spirkin, Originea limbii și a gândirii, în « Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin », București, Ed. Acad. R.P.R. 1953.

D. P. Gorski, Despre rolul limbii în cunoaștere, în « Voprosi filozofii », 1953, nr. 2.

D. P. Gorski, Cu privire la problemele formării și dezvoltării noțiunilor, în « Voprosi filozofii », 1952, nr. 4.

D. P. Gorski și N. G. Kosulev, Contribuțiuni la problema raportului dintre logică și gramatică, în « Voprosi filozofii », 1953, nr. 6.

I. M. Pratusевичi, Despre analizatorul verbelor-motor și rolul său în procesul cunoașterii, în « Voprosi filozofii », 1953, nr. 6.

A. G. Spirkin, Cu privire la problema legilor limbii, în « Voprosi filozofii », 1953, nr. 5.

Idealiștii înfățișează gîndirea și limba ca manifestări ale forței divine, ale unui spirit nemuritor. Deși pornesc pe căi diferite, toți idealiștii ajung să rupă gîndirea de materie, de creier, să o transforme într-un factor care se situează deasupra lumii, care creează lumea. Idealiștii, fie că identifică limba cu gîndirea, negînd orice deosebire între ele, fie că se străduiesc să demonstreze că între limbă și gîndire nu există nici o legătură. Din prima categorie fac parte gînditori ca Humboldt și Wundt, din a doua — filozofii și lingviștii idealiști, contemporani, din Anglia și S.U.A. Aceștia din urmă merg atît de departe cu despărțirea limbii de gîndire, încît ajung să afirme posibilitatea schimbului de idei fără mijlocirea limbii, prin intuiție. La aceeași concluzie a ajuns și N. I. Marr, nu mai puțin idealist decît lingviștii pomeniți.

Dar nu numai filozofilor, ci și unor politicieni burghezi le convine să considere că între limbă și gîndire, între cuvînt și noțiune nu există nici o legătură. La cea de a VI-a sesiune a adunării generale a Organizației Națiunilor Unite (decembrie — ianuarie 1952), cînd s-a dezbătut problema definirii « agresivității », unii diplomați ai S.U.A. au încercat să înlocuiască analiza noțiunii de « agresivitate » cu o simplă relatare a etimologiei cuvîntului. Ei reduceau definiția agresivității la « ofensivă, atac », așa cum era în latinește, ocolind cu grijă chestiunea agresivității puse la cale de imperialiștii Statelor Unite ale Americii. Delegația sovietică a demascat trucul diplomaților burghezi, arătînd că definirea agresivității nu se poate face numai pe baza etimologiei, fără o cercetare a noțiunii actuale de « agresivitate ».

În opoziție cu idealiștii, materialiștii consideră gîndirea ca o proprietate a materiei superior organizate, adică a creierului. Materialiștii afirmă că gîndirea prin originea și dezvoltarea ei, este indisolubil legată de limbă.

Rezolvarea științifică a problemei naturii limbii și gîndirii, a originii și dezvoltării lor, o dă materialismul dialectic creat de Marx și Engels și dezvoltat de către Lenin și Stalin.

În lucrările lor, clasicii marxism-leninismului au arătat că gîndirea și limba sînt rezultatul activității de producție, că, o dată cu apariția omului și a creierului uman, a apărut gîndirea ca proprietate a acestui creier, iar o dată cu gîndirea a apărut și s-a dezvoltat limba.

În « Ideologia germană », Marx și Engels au scris: « Limba este la fel de veche ca și conștiința — limba este chiar adevărata conștiință practică, existentă și pentru alți oameni, și deci numai astfel existentă și pentru mine, și, ca și conștiința, limba ia naștere abia din necesitatea, din nevoia de a comunica cu alți oameni » (Marx și Engels, Ideologia germană, în volumul K. Marx, F. Engels, Despre artă și literatură, Ed. pentru literatură politică, 1953, p. 37).

Din acest citat desprindem cel puțin trei idei: limba a apărut o dată cu gîndirea (« este la fel de veche ca și conștiința »); limba este un fenomen social (limba există pentru mine, întrucît există și pentru alții, dacă n-ar exista pentru alții, adică dacă n-ar fi vorbită într-o societate, ea n-ar exista nici pentru mine,

pentru că eu, individ izolat, n-aș avea nevoie de limbă); limba apare din trebuință, din necesitatea imperioasă de a comunica cu ceilalți oameni.

Fr. Engels a dezvoltat aceste idei în « Dialectica naturii » și în special într-unul din capitolele acestei lucrări, intitulat « Rolul muncii în procesul transformării maimuței în om ».

Deosebirea specifică fundamentală dintre om și lumea animală constă în faptul că, spre deosebire de animal, omul acționează asupra naturii, o transformă potrivit nevoilor sale, folosindu-se de uneltele de muncă, pe care și le creează. În procesul producției uneltelor de producție, pe baza muncii în comun pentru procurarea hranei, pentru construirea locuințelor, în vederea apărării împotriva fiarelor, au apărut și s-au dezvoltat gândirea și limba. « Dezvoltarea muncii — spunea Engels — contribuia în mod necesar la o strângere a relațiilor dintre membrii societății, făcând să crească numărul cazurilor de ajutorare reciprocă, de activitate în comun și lămurind fiecăruia în parte folosul activității în comun. Într-un cuvânt, oamenii în devenire au ajuns să aibă necesitatea de a-și spune ceva unul altuia. Necesitatea a creat organul respectiv. Încet, dar sigur, gîtlejul nedezvoltat al maimuței se transformă datorită modulației, ajungînd la modulații din ce în ce mai complexe. Organele gurii au învățat treptat să pronunțe un sunet articulat după celălalt » (Marx, Engels, Opere alese, vol. II, p. 72-73).

Dar atît limba cît și gândirea n-au apărut în mod brusc. Condițiile biologice pentru apariția gândirii și limbii au existat la strămoșul animal al omului. Cercetările au arătat că maimuțele inferioare cunosc 18 sunete diferite, iar cele superioare 32 de sunete. Aceste sunete însă nu alcătuiesc o limbă, ci un fenomen pur biologic, pentru că prin ele animalele nu comunică, nu-și transmit idei.

Între regnul animal și om există o continuitate în ceea ce privește structura anatomică și funcțiile fiziologice ale organismului. Dar numai în procesul muncii premisele biologice ale gândirii și limbajului au putut să se transforme, să se dezvolte într-o adevărată gândire și în limbă. Legătura strînsă dintre dezvoltarea creierului și munca socială este confirmată de unele date anatomice ale creierului. Centrii principali ai scoarței cerebrale sînt dispuși la om în emisfera stîngă, adică acolo unde sînt dispuși centrii mîinii drepte, organul principal al muncii. Și centrul principal al limbajului este dispus în apropierea centrului mîinii drepte, adică în emisfera stîngă. La cei care lucrează cu stînga, la « stîngaci », centrul principal al limbajului este dispus în emisfera dreaptă, adică el se mută după centrul mîinii cu activitate dominantă. Aceste fapte confirmă justetea tezei marxiste despre legătura directă dintre limbaj și munca omului.

Dacă apariția muncii și a limbajului nu a fost posibilă fără dezvoltarea creierului, nu e mai puțin adevărat că atît munca cît și limba constituie premisele necesare perfecționării creierului uman. « La început munca, iar apoi împreună cu ea, și vorbirea articulată, au fost cele două stimulente esen-

țiale sub influența cărora creierul maimuței s-a transformat, încetul cu încetul, într-un creier omenesc » (Marx, Engels, lucr. cit., p. 73—74).

Din cele spuse pînă aci, credem că a reieșit clar ideea originii comune a limbii și gîndirii în procesul muncii și a legăturii indistructibile dintre ele. Fără un anumit grad de dezvoltare a creierului, fără gîndire deci, limba nu ar fi existat, iar fără limbă, nici gîndirea nu ar fi putut să apară.

I. V. Stalin, în « Marxismul și problemele lingvisticii », a dezvoltat învățătura marxistă despre unitatea dintre limbă și gîndire, fundamentînd în mod magistral teza materialistă potrivit căreia la oamenii normali, care au facultatea limbajului, gîndurile sînt îmbrăcate întotdeauna în învelișul material al limbii și nu există fără limbă.

Răspunzînd la întrebarea tovarășei Krașeninnikova, I. V. Stalin scrie: « Se spune că gîndurile iau naștere în capul omului înainte de a fi exprimate în vorbire, că iau naștere fără materialul limbii, într-o formă, ca să zicem așa, nudă. Dar aceasta este cu desăvîrșire fals. Orice gînduri ar lua naștere în capul omului și oricînd ar lua naștere, ele pot să se nască și să existe numai pe baza materialului limbii, pe baza termenilor și frazelor limbii. Gînduri nude libere de materialul limbii, libere de « materia naturală » a limbii nu există. Limba este « realitatea nemijlocită a gîndirii » (Marx). Realitatea gîndirii se manifestă în limbă. Numai idealistii pot vorbi despre o gîndire nelegată de « materia naturală » a limbii, despre « gîndire fără limbă » (I. V. Stalin, Marxismul și problemele lingvisticii, p. 41). Mai departe, I. V. Stalin precizează: « Este limpede că din moment ce surdo muții nu au limbă, gîndurile lor nu pot lua naștere pe baza materialului limbii... Gîndurile surdo-muților iau naștere pe baza acelor imagini, percepții, reprezentări despre obiectele lumii exterioare și relațiile dintre aceste obiecte care li se formează în viața de toate zilele, datorită simțului văzului, pipăitului, gustului și mirosului. În afara acestor imagini, percepții, reprezentări, gîndirea este goală, lipsită de orice fel de conținut, adică nu există » (lucr. cit. p. 49).

I. V. Stalin exprimă, după cum se vede, cu o deosebită claritate ideea de bază a învățaturii marxiste despre legătura indisolubilă dintre limbă și gîndire. El subliniază că gîndurile oamenilor normali pot apărea și exista numai pe baza materialului limbii. Prin urmare, limba nu este numai un mijloc de exprimare și de fixare în cuvinte și în propoziții a gîndurilor — ea este și condiția apariției și existenței gîndirii. Ideile fără limbă nu numai că nu pot fi exprimate, dar ele nici nu pot apărea în capul omului. Vom reveni mai departe asupra acestei idei de o importanță deosebită.

Dar legătura dintre limbă și gîndire se vedește nu numai din originea lor comună în procesul muncii, ci și din dezvoltarea lor paralelă cu dezvoltarea societății. « Fiind nemijlocit legată de gîndire — spune I.V. Stalin — limba înregistrează și fixează în cuvinte și în combinații de cuvinte, în propoziții, rezultatele activității gîndirii, succesele omului în munca lui de cunoaștere » (lucr. cit. p.23).

Prin urmare, paralel cu dezvoltarea gândirii se dezvoltă și limba, iar la baza dezvoltării gândirii stă limba.

Învățătura marxist-leninistă despre legătura indisolubilă dintre limbă și gândire și-a găsit o desăvârșită confirmare în rezultatele cercetărilor marelui savant rus I. P. Pavlov.

Lucrările lui I. P. Pavlov și în special teoria lui despre cel de-al doilea sistem de semnalizare, ca mod specific omenesc de reflectare a realității, constituie o profundă fundamentare științifică a teoriei marxist-leniniste a reflectării.

Academicianul Pavlov a descoperit legile activității scoarței cerebrale, a arătat modul în care lumea obiectivă acționează asupra sistemului nostru nervos.

Obiectele și fenomenele mediului înconjurător acționează asupra organelor de simț ale animalului și ale omului, provocând senzații, percepții și reprezentări. Animalul și omul reflectă deci sub formă de senzații, percepții și reprezentări lumea exterioară care acționează asupra lor. Iată un exemplu. Sunetele, aspectul, mirosul unei fiare comunică, dau de veste animalului mai slab apropierea pericolului și animalul mai slab fuge, se ascunde, salvându-și astfel viața. Sunetul, aspectul, mirosul fiarei sînt prin urmare cîteva semnale prin care animalul slab ia cunoștință de realitate, de fiara care se apropie. Deci senzațiile pe care le primește animalul, împreună cu percepția și reprezentarea, formează primul sistem de semnalizare, care provoacă o anumită reacție.

În lumea animală, acesta este singurul fel de relații cu realitatea și de relații reciproce între animale.

La om, în afara primului sistem de semnalizare, a luat naștere, în procesul muncii sociale, un al doilea sistem de semnalizare, care permite gândirea abstractă și comunicarea reciprocă dintre oameni, schimbul de idei. Din al doilea sistem de semnalizare fac parte gândirea și limbajul. Animalul dobîndește date asupra mediului înconjurător prin acțiunea directă a mediului extern asupra organelor sale de simț; omul, în afară de aceste date, obține și alte informații despre realitate, cu ajutorul celui de-al doilea sistem de semnalizare, cu ajutorul cuvîntului. Animalul primește semnale de la fiară prin văz, miros, auz etc. Omul nu are nevoie să vadă, sau să audă, să miroasă fiara pentru a lua cunoștință de ea — e suficient să perceapă cuvîntul «fiară» și el a și luat cunoștință de existența animalului. Cuvîntul «fiară» este un semnal al semnalelor miros, zgomot etc., care anunță fiara.

I. P. Pavlov a subliniat în repetate rînduri însemnătatea excepțională a celui de-al doilea sistem de semnalizare. Fără abstractizare, fără generalizare, omul nu ar fi putut să pătrundă în esența lucrurilor, să dezvăluie legile lumii, nu ar fi putut să cunoască realitatea și de aceea nu ar fi putut s-o transforme. Noțiunile s-au putut forma numai în cadrul existenței celui de-al doilea sistem de semnalizare, pentru că noțiunile constituie tocmai rezultatul abstractizării datelor căpătate prin simțuri. Noțiunea este, după cum se știe, acea formă a

gîndirii în care se oglindesc însușirile generale și esențiale ale obiectelor. Dar nici o abstractizare și prin urmare nici o noțiune nu ar fi fost posibilă fără cuvînt. « Orice cuvînt generalizează », spune Lenin în « Caiete filozofice ».

Oricine poate avea la un moment dat reprezentarea unui om pe care l-a văzut pe stradă și pe care nu știe cum îl cheamă, sau a unui animal pe care l-a văzut la grădina zoologică și al cărui nume nu-l cunoaște, sau a unui instrument expus într-o vitrină, de asemenea necunoscut. Oricine poate avea, prin urmare, reprezentările unor ființe și obiecte concrete, fără a avea nevoie de cuvinte care să denumească aceste ființe sau obiecte. Reprezentările au luat naștere în mintea omului pe baza unor date pe care i le-au furnizat simțurile, în cadrul primului sistem de semnalizare.

Noțiunile însă, de exemplu noțiunile de om, de animal, de instrument sau noțiunile de cauzalitate, eficacitate, dragoste, bunătate etc. nu pot apărea, nu pot exista în mintea omului, fără cuvinte. Noțiunea înseamnă tocmai abstractizare și generalizare. Percepția, reprezentarea este individuală, concretă, cuvîntul este generalizare. Așadar, particularitatea specifică a celui de-al doilea sistem de semnalizare constă în aceea că el dă oamenilor posibilitatea de a-și comunica unii altora ideile. În aceasta constă funcția lui socială fundamentală. I.P. Pavlov subliniază că între primul și cel de-al doilea sistem de semnalizare există o strînsă legătură. Interacțiunea dintre ele este baza fiziologică a unității și interacțiunii dintre contemplarea vie, nemijlocită, și gîndirea abstractă — cele două trepte ale cunoașterii, calitativ deosebite.

Teza lui Pavlov, după care sistemul verbal de semnalizare reprezintă o abstractizare de la realitate și după care limba dă posibilitatea comunicării, iar gîndirea se bazează pe sistemul verbal de semnalizare, confirmă ideea marxist-leninistă: « Limba este realitatea nemijlocită a gîndirii » (Marx). « Orice gînduri ar lua naștere în capul omului... ele pot să se nască și să existe numai pe baza materialului limbii » (Stalin).

Legătura limbii cu gîndirea se manifestă în mod deosebit în gramatică. Acest lucru a reieșit și din compararea limbilor popoarelor care se găsesc pe o treaptă inferioară de dezvoltare socială cu limbile popoarelor care se află pe o treaptă mai înaltă de dezvoltare. Studiile privitoare la formele gramaticale ale acestor limbi au dus la stabilirea evoluției structurii gramaticale, în sensul îmbogățirii ei cu categorii din ce în ce mai abstracte. În limba unor populații de papuași care trăiesc pe una din insulele Oceanului Pacific, există un mare număr de prefixe verbale care au funcție de a indica cu exactitate cîte subiecte acționează într-un moment dat precum și numărul de obiecte asupra cărora se exercită acțiunea verbului. Un prefix arată că e vorba de două subiecte și de un obiect, alt prefix se folosește cînd sînt două obiecte și un subiect, alt prefix pentru mai multe subiecte și mai multe obiecte etc. Într-o altă limbă a unei populații înapoiate există desinențe verbale care exprimă exact cînd anume s-a săvîrșit, se săvîrșește sau se va săvîrși acțiunea verbului. O desinență arată că acțiunea

s-a săvârșit dimineața, altă desinență — toată ziua, alta — seara, alta — noaptea etc. O dată cu dezvoltarea gândirii, cu îmbogățirea cunoștințelor omenești cu noțiuni din ce în ce mai abstracte, s-au schimbat și mijloacele gramaticale, s-a simplificat, s-a redus considerabil și numărul mijloacelor gramaticale.

Unitatea limbii cu gândirea se evidențiază și atunci când comparăm propoziția cu judecata, cuvîntul cu noțiunea. Orice judecată nu numai că poate fi, dar este în mod necesar exprimată printr-o propoziție, după cum orice noțiune este neapărat exprimată printr-un cuvînt (sau printr-un grup de cuvînte). Dar dacă între limbă și gândire există o unitate indisolubilă, așa cum am arătat pînă aici, trebuie să subliniem că între ele există și deosebiri și contradicții. E momentul să arătăm că unitatea dintre limbă și gândire are un caracter dialectic.

Limba și gândirea sînt două fenomene sociale deosebite, avînd fiecare natura sa specifică. Limba este, după cum a arătat I. V. Stalin, « un mijloc, un instrument cu ajutorul căruia oamenii comunică între ei, fac schimb de idei și se înțeleg reciproc » (I. V. Stalin, *Marxismul și problemele lingvisticii*, p. 23). Prin urmare, funcția fundamentală a limbii ca fenomen social este aceea de a fi mijloc principal de comunicare, fără de care societatea nici n-ar putea exista.

Gîndirea este o funcție a creierului omenesc; rolul ei este de a reflecta legile naturii și societății sub forma noțiunilor, judecăților și raționamentelor și de a servi în felul acesta omului ca instrument de cunoaștere a lumii și ca mijloc de transformare activă a acesteia. Gîndirea omenească cunoaște pe zi ce trece tot mai profund legile naturii și această cunoaștere permite folosirea legilor în scopul îmbunătățirii vieții omului. Prin urmare, funcția fundamentală a gândirii este aceea de a fi un mijloc de reflectare a lumii obiective, un instrument de cunoaștere a legilor ei și unul dintre cele mai importante instrumente de transformare a lumii obiective. Gîndirea este în primul rînd o activitate de cunoaștere, limbajul — o activitate de comunicare. Gîndirea reflectă legile naturii și societății, iar limba le exprimă. Limba este învelișul material al gândirii. Aceasta înseamnă că gîndirea exprimată prin cuvînte devine o realitate accesibilă observației și percepției atît pentru cel care vorbește, cît și pentru ceilalți oameni.

Orice judecată, după cum am văzut mai sus, este exprimată printr-o propoziție. Dar nu se poate spune că orice propoziție exprimă o judecată. După cum se știe, judecata afirmă sau neagă ceva, arată un raport de concordanță sau de neconcordanță între două noțiuni. *Toate mamiferele sînt animale. Nu toate animalele sînt mamifere.* Dar propozițiile nu se mărginesc numai la atîta. Cu o propoziție întrebăm ceva, cu alta ordonăm ceva, cu alta te rogem etc. Prin urmare, numai propozițiile enunțiative, adică acelea care cuprind relatarea obiectivă, neafectivă a unei constatări sau a unei observații, corespund judecăților; propozițiile interogative, exclamative și celelalte nu corespund judecăților.

Într-o limbă există uneori mai multe mijloace gramaticale pentru a exprima aceeași categorie logică, iar aceleași mijloace lingvistice pot corespunde unor

sensuri și categorii logice deosebite. Raportul adversativ, de pildă, poate fi exprimat în limba noastră prin mai multe conjuncții: *însă, iar, dar*; un raport final poate fi exprimat astfel: citește *pentru a învăța, spre a învăța, ca să învețe* etc.

Pe de altă parte, forma *mîini* poate fi pluralul lui *mîină*, dar și genitiv-dativul singular nearticulat (unei) *mîini*; *aduc* poate fi și persoana I singular, indicativ prezent, dar și persoana a III-a plural a indicativului prezent.

În ceea ce privește cuvîntul și noțiunea, există și aici neconcordanțe. Nu există noțiune fără cuvînt, dar există cuvinte care nu exprimă noțiuni. De pildă interjecțiile (*ah! vai! aoleo!*) care concretizează sentimente și uneltele gramaticale (conjuncții, prepoziții, articole), care exprimă diverse raporturi între cuvinte și propoziții.

Între cuvînt și noțiune mai există și alte deosebiri.

Noțiunile reprezintă reflectarea esenței obiectelor și fenomenelor realității înconjurătoare, de aceea ele sînt în mod necesar determinate de obiecte, pe cînd alcătuirea de sunete nu este condiționată, în general, de natura și proprietățile acestor obiecte. Noțiunea de «masă» este formată tocmai din caracteristicile esențiale ale obiectelor din această categorie. Alcătuirea de sunete *m, a, s, ă*, nu se datorește însușirilor obiectului pe care îl denumește. Așa se și explică de ce aceeași noțiune are diverse nume în limbi diferite.

După cum a reieșit din cele spuse pînă acum, cuvîntul are o latură ideală și o latură materială. Latura ideală este conținutul, latura materială este forma.

Clasicii marxismului ne învață că forma, oricare ar fi ea, rămîne în urma conținutului său, pentru că conținutul evoluează mai repede decît forma. Astfel, între formă și conținut se ivește un conflict.

În problema noastră, conținutul, adică gîndirea, se dezvoltă și o ia înaintea formei, adică a complexului sonor. Un exemplu este cuvîntul *salariat*. Înainte de 23 August 1944, salariatul era persoana care își vindea forța sa de muncă, ca pe o marfă, capitalistului și primea în schimb o sumă de bani. După 23 August, în sectorul socialist, salariatul este persoana care muncește pentru el însuși, nu pentru exploatator. El nu-și mai vinde deci forța de muncă, aceasta încetînd de a mai fi o marfă, și primește o retribuție care echivalează cu cantitatea și calitatea muncii sale.

În secolul al XIX-lea, înțelesul cuvîntului *specie* cuprindea ideea de invariabilitate; astăzi, în urma cercetărilor lui Lamarck și în special ale lui Darwin, dimpotrivă, în sensul *specie* se include ideea evoluției, a trecerii de la o calitate la alta.

Prin urmare, conținutul acestor cuvinte a evoluat, iar forma lor a rămas aceeași. Conflictul ivit între conținutul nou și forma veche nu s-a rezolvat prin explozie. În limbă, ca și în societatea fără clase antagonice, nu există revoluții, «noul nu nimicește pur și simplu vechiul, ci pătrunde în el, îi schimbă natura, funcțiile, fără a-i sfărîma forma, ci folosind-o pentru dezvoltarea

«noului» (I. V. Stalin, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S., Ed. pentru literatură politică, 1953, p.53).

Ăeste exemple, pe lângă altele care s-ar mai putea da, demonstrează că limba și gîndirea sînt două fenomene sociale specifice și că legătura dintre ele nu e o identitate, ci o unitate dialectică.

Oprindu-ne aici, trebuie să arătăm că problemele schițate au o importanță deosebită pentru știința limbii și că studiarea lor este o sarcină de frunte a lingvisticii noastre.

